

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดตราด

Extension Guidelines for Mangosteen Production by Collaborative Farmers in Trat Province

ฉัตรแก้ว ทองแกม (Chatkaew Thongkam)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Kriptong)²เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalerm Sak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การผลิตมังคุดของเกษตรกรแปลงใหญ่ (3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร และ (4) ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่มังคุดจังหวัดตราด ปี 2566 จำนวน 258 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเนะ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 157 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การวิเคราะห์เนื้อหา และการหาค่าที ผลการวิจัยพบว่า (1) เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 61.24 ปี ประสบการณ์ปลูกมังคุดเฉลี่ย 23.57 ปี ต้นทุนการผลิตมังคุดเฉลี่ย 19,792.35 บาทต่อไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 754.68 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้เฉลี่ย 51,998.25 บาทต่อไร่ (2) พื้นที่ปลูกมังคุดเป็นพื้นที่ราบ ดินร่วน เพาะปลูกแบบสวนผสม จำหน่ายผลผลิตผ่านช่องทางผู้รวบรวมในท้องถิ่น เกษตรกรมีการดำเนินงานแปลงใหญ่ในระดับน้อยที่สุด ในประเด็นการจัดทำแผนธุรกิจรายบุคคล การมีตลาดซื้อ ขายที่แน่นอน และการใช้เครื่องจักรกลร่วมกัน (3) เกษตรกรมีปัญหาในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ในประเด็นการเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และการลดต้นทุนการผลิต เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะด้านความรู้ในการผลิตมังคุด และการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (4) การได้รับความรู้และความต้องการความรู้ของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ความรู้ที่เกษตรกรต้องการ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมังคุดคุณภาพ ต้องการช่องทางการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ และอินเทอร์เน็ต ด้วยวิธีการสาธิต ต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและองค์ความรู้จากหน่วยงานภาครัฐ แนวทางการส่งเสริมโดยนักส่งเสริมบูรณาการสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามความต้องการและปัญหา สร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วม จัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบและพัฒนากลุ่มต้นแบบ บูรณาการหน่วยงานภาคีสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และบริการอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การเชื่อมโยงตลาด ตลอดจนการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม

คำสำคัญ แนวทางการส่งเสริม มังคุด แปลงใหญ่

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช chatkaew.tho@gmail.com² รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจักษ์สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) personal, social, and economic conditions of farmers (2) mangosteen production of collaborative farming farmers (3) problems and suggestions regarding mangosteen collaborative farming and (4) needs and extension guidelines in mangosteen collaborative farming production. The population of this study was 258 farmers who participated in mangosteen collaborative farming agricultural extension system project in 2023. The sample size of 157 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.05 and simple random sampling method by lotto picking. Data were collected by using interview form and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking, content analysis, and t-test. The results of the research revealed that (1) farmers had the average age of 61.24 years old, had the average experience in mangosteen production of 23.57 years, received the information from government officers, community leaders, and group meeting, had the average mangosteen production cost of 19,792.35 Baht/Rai, had the average productivity of 754.68 kilogram/Rai, and earned the average income of 51,998.25 Baht/Rai. (2) The area for mangosteen production was a flat land with loam soil. The plantation was a mixed plantation. They sold their products to local collectors. Farmers operated in the collaborative farming at the lowest level in the aspect of personal business planning, concrete marketplace for sale, and mutual machine usage. (3) Farmers faced with the problems regarding mangosteen production collaborative farming at the high level in the issue of productivity enhancing, product quality development, and production cost reduction. Farmers suggested on the knowledge in mangosteen production and operated in the collaborative farming. (4) The receiving of knowledge and the needs for knowledge of farmers were different at statistically significant level of 0.05. Knowledge that farmers needed were such as the product efficiency increase, the production cost reduction, and quality mangosteen production. They needed the extension channels from public agencies and internet through demonstration method. They also needed the support on factors of production and knowledge from government agencies. The extension guidelines by the extensionist created learning knowledge as per the needs and problems, created motivation in the practice in order to recognize the advantages of participation, created model learning crops and developed model group, incorporated alliance agencies to give continuous support on knowledge, production factors, and service, supported the accessibility to the funding source, connected the market, along with developing cooperative network and creating the group strength.

Keywords: Extension guidelines, Mangosteen, Collaborative farming

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

บทนำ

จังหวัดตราด มีศักยภาพพื้นที่และสภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมกับการปลูกไม้ผลหลากหลายชนิด และเป็นแหล่งผลิตมังคุดที่สำคัญในภาคตะวันออก ในปี พ.ศ. 2565 มีเกษตรกรปลูกมังคุดในจังหวัดตราดที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 3,501 ครัวเรือน พื้นที่ 17,504 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) อย่างไรก็ตามการผลิตมังคุดของเกษตรกรที่ผ่านมามีปัญหาและข้อจำกัดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านต้นทุนการผลิต จาการค่าปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น การขาดแคลนแรงงานภาคการเกษตร ผลกระทบจากสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง เกษตรกรบางรายขาดองค์ความรู้ในการผลิตมังคุด ไม่สามารถเข้าถึงเทคโนโลยี นวัตกรรม และแหล่งเงินทุน ปัญหาการขาดอำนาจต่อรองของเกษตรกรตลอดกระบวนการผลิต เพื่อเป็นการลดข้อจำกัดดังกล่าว จึงได้มีการส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่ม และเข้าร่วมโครงการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โดยมีการดำเนินการรวมกลุ่มเป็นแปลงใหญ่มังคุด ตั้งแต่ปี 2561-2566 รวม 7 แปลง มีพื้นที่เข้าร่วมดำเนินการ 4,120 ไร่ จำนวนเกษตรกร 258 ราย (สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด, 2566) มีเป้าหมายการพัฒนา 5 ด้าน คือ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพมาตรฐานบริหารจัดการ และการตลาด ภายใต้การบูรณาการของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2564) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ตั้งแต่กระบวนการผลิตจนถึงการตลาด สามารถลดต้นทุนเพิ่มผลผลิต สินค้ามีคุณภาพได้มาตรฐาน มีรวมกลุ่มกันบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน มีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาเป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรในอนาคต (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566)

จากสถานการณ์และเหตุผลดังกล่าว หากมีการศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรการผลิตมังคุดของเกษตรกรแปลงใหญ่ ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ รวมทั้งความต้องการการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรนั้น จะเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขปัญหา และพัฒนาการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้เหมาะสม สอดคล้องตรงตามความต้องการของเกษตรกร เพื่อให้การดำเนินงานโครงการระบบการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

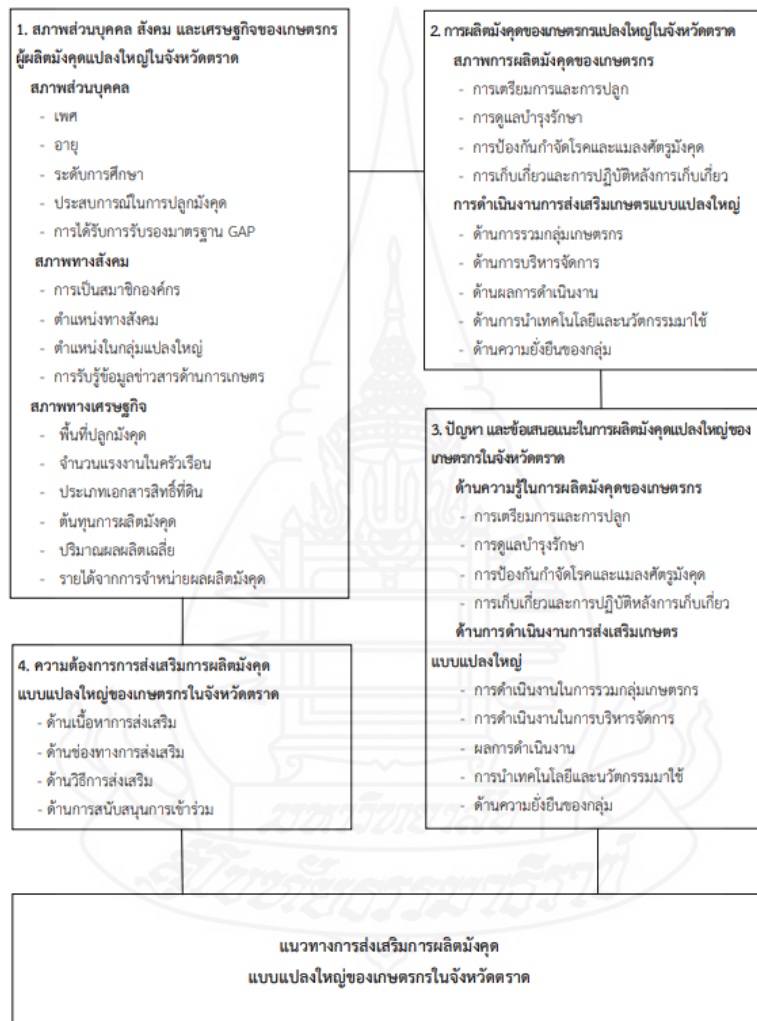
1. เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกรแปลงใหญ่
2. เพื่อศึกษาการผลิตมังคุดของเกษตรกรแปลงใหญ่
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรที่ร่วมโครงการระบบส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่มั่งคุดจังหวัดตราด ปี 2566 จำนวน 258 ราย กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ ทาโร ยามาเน ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 157 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ (1) สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร (2) การผลิตมั่งคุดของเกษตรกรแปลงใหญ่ (3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมั่งคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร และ 4) ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ผลการทดสอบคุณภาพเครื่องมือในแบบสัมภาษณ์ส่วนที่ (2), (3) และ (4) มีค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.821, 0.966 และ 0.988 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์เนื้อหา การหาค่าที และการจัดอันดับ โดยกำหนดเกณฑ์ตามมาตรاليةเคอร์ต (Likert type scale) จากค่าน้ำหนักเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด 1.81 - 2.60 หมายถึง น้อย 2.61 - 3.40 หมายถึง ปานกลาง 3.41 - 4.20 หมายถึง มาก และ 4.21 - 5.00 หมายถึง มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรร้อยละ 50.3 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 61.24 ปี ร้อยละ 48.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมั่งคุดเฉลี่ย 23.57 ปี ส่วนใหญ่ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP เกษตรกรร้อยละ 45.9 เป็นสมาชิก ธกส. ส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เกษตรกรร้อยละ 82.2 มีตำแหน่งในกลุ่มแปลงใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตร จากเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้นำชุมชน และการประชุมกลุ่ม เกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกมั่งคุด เฉลี่ย 7.08 ไร่ มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.18 คน เกษตรกร ร้อยละ 55.4 มีประเภทเอกสารสิทธิ์ที่ดินเป็นโฉนดที่ดิน/น.ส.4 ต้นทุนการผลิตมั่งคุดเฉลี่ย 19,792.35 บาทต่อไร่ ปริมาณผลผลิตมั่งคุดเฉลี่ยต่อไร่ 754.68 กิโลกรัม และมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมั่งคุดเฉลี่ยต่อไร่ 51,998.25 บาท

2. การผลิตมั่งคุดของเกษตรกรแปลงใหญ่ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

2.1 สภาพการผลิตมั่งคุดของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ปลูกมั่งคุดเป็นพื้นที่ราบ ดินร่วน เพาะปลูกแบบสวนผสม เกษตรกรร้อยละ 45.2 มีระยะปลูกมั่งคุด 8x8 เมตร อายุต้นมั่งคุดเฉลี่ย 26.66 ปี เกษตรกรร้อยละ 86 ไม่ได้ตรวจวิเคราะห์ดิน พบการระบาดของโรคขอบใบไหม้ และการระบาดของ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

เพลี้ยไฟ มีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชโดยใช้สารเคมี เก็บเกี่ยวมังคุดในระยะที่ผลมีสีเหลืองอ่อนอมชมพู มีประสีชมพูกระจายไปทั่วผล ไม่มีการคัดเกรดมังคุดก่อนจำหน่าย จำหน่ายผลผลิตมังคุดผ่านช่องทางผู้รวบรวม ในท้องถิ่น/พ่อค้าปลีก และไม่มีการแปรรูป/เพิ่มมูลค่าผลผลิต

2.2 การดำเนินงานเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ มีการรวมกลุ่มที่เป็นทางการ การใช้เครื่องจักรร่วมกัน การจัดทำแผนธุรกิจรายบุคคล การเพิ่มผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนด การเพิ่มช่องทางการตลาด การลดต้นทุนการผลิตตามเป้าหมายที่กำหนด และการมีตลาดซื้อ ขายที่แน่นอน

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

3.1 ปัญหาในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1) ปัญหาด้านความรู้ในการผลิตมังคุดของเกษตรกร พบว่า โดยภาพรวมปัญหาด้านความรู้ในการผลิตมังคุดของเกษตรกรในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับน้อย มีเพียง 2 ประเด็น ปัญหาในขั้นตอนการดูแล บำรุงรักษาที่พบปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ขาดความรู้ในการจัดการปุ๋ย และขาดความรู้ในการจัดการน้ำ

2) ปัญหาด้านการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรพบปัญหาในระดับมาก ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และการลดต้นทุนการผลิต

3.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1) ข้อเสนอแนะด้านความรู้ในการผลิตมังคุดของเกษตรกร พบว่า (1) การให้ปุ๋ยทางระบบน้ำเพื่อช่วยลดต้นทุนค่าแรงการใส่ปุ๋ยและลดปริมาณการใช้ปุ๋ย (2) สร้างการรับรู้ระยะสั้นที่เหมาะสมในการเก็บเกี่ยว และการจัดการเก็บเกี่ยวเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ (3) ถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตคุณภาพมังคุดในทุกขั้นตอนการผลิต รวมทั้งการติดตามสถานการณ์และข้อมูลอุณหภูมิกษेत्र (4) ถ่ายทอดการจัดทำระบบการให้น้ำด้านบนทรงพุ่ม เพื่อเพิ่มความชื้นให้ต้นมังคุด (5) ถ่ายทอดความรู้ในการแปรรูปหรือการเพิ่มมูลค่า

2) ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ (1) พัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมเป็นแกนนำในการบริหารจัดการกลุ่ม (2) จัดเก็บข้อมูลการผลิตของสมาชิก และวางแผนการผลิตร่วมกันให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (3) จัดการประชุมกลุ่มช่วงหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อวางแผนการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกัน วางแผนการซื้อปัจจัยการผลิตร่วมกัน การวางแผนบริหารจัดการเงินทุนและทรัพยากรของกลุ่มร่วมกัน (4) ร่วมกันผลิตปุ๋ยหมัก น้ำหมักชีวภาพ ฮอร์โมน ธาตุอาหารเสริม เพื่อจำหน่ายให้แก่สมาชิกช่วยลดต้นทุนการผลิต (5) จัดทำจตุรบรรณผลผลิตและบริหารจัดการแรงงานในการคัดแยกมังคุดร่วมกัน (6) ประสานหน่วยงานและสถาบันการเงินเพื่อให้กลุ่มเข้าถึงแหล่งเงินทุน (7) สร้างเครือข่าย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

แปลงใหญ่มังคุดในจังหวัดตราดและเชื่อมโยงเครือข่ายแปลงใหญ่มังคุดจังหวัดจันทบุรีเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (8) การถ่ายทอดความรู้ยังขาดเทคโนโลยีใหม่ ๆ ควรปรับปรุงวิธีการ เนื้อหา และช่วงเวลาในการอบรมให้ตรงตามความต้องการของเกษตรกร รวมถึงเพิ่มเติมการถ่ายทอดความรู้ผ่านช่องทางออนไลน์ให้มากขึ้น

4. ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

4.1 การเปรียบเทียบระดับความรู้ที่ได้รับ และระดับความต้องการความรู้ ในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า การได้รับความรู้และความต้องการความรู้ของเกษตรกรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ความรู้ที่เกษตรกรต้องการ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมังคุดคุณภาพ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความรู้ที่ได้รับ และความต้องการความรู้ในการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

ประเด็นความรู้	ระดับความรู้ที่ได้รับ		ระดับความต้องการ		t	p-value
	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย	ค่าเฉลี่ย	ความหมาย		
1.การผลิตมังคุดคุณภาพ	3.61	มาก	3.85	มาก	-2.350	.020*
2.การตลาด	3.04	ปานกลาง	3.20	ปานกลาง	-1.825	.070
3.การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า	2.85	ปานกลาง	3.30	ปานกลาง	-4.382	.000*
4.การบริหารจัดการกลุ่ม	3.06	ปานกลาง	3.06	ปานกลาง	0.066	.947
5.การเขียนแผนธุรกิจ	2.76	ปานกลาง	2.99	ปานกลาง	-2.619	.010*
6.การทำบัญชี	3.12	ปานกลาง	3.03	ปานกลาง	1.064	.289
7.การลดต้นทุนการผลิต	3.50	มาก	3.87	มาก	-3.684	.000*
8.การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต	3.31	ปานกลาง	4.18	มาก	-8.341	.000*

*หมายเหตุ มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

4.2 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1) ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ พบว่า สื่อบุคคล เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับมากจากราชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับปานกลางจากแผ่นพับ คู่มือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เกษตรกรมีความต้องการช่องทางในการส่งเสริมในระดับมากจากอินเทอร์เน็ต

2) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากด้วยวิธีการสาธิต

3) ระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม พบว่า ด้านการสนับสนุน เกษตรกรต้องการการสนับสนุนในระดับมาก ได้แก่ ปัจจัยการผลิต และองค์ความรู้ ด้านแหล่งสนับสนุน เกษตรกรต้องการแหล่งสนับสนุนในระดับมากที่สุด ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ

4.3 แนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลนำมากำหนดเป็นแนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดตราด โดยนำแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล : S M C R Model (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2564) มาประยุกต์ใช้ตามองค์ประกอบการสื่อสาร ดังนี้ ผู้ส่งสาร (Source) คือ นักส่งเสริมที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ร่วมบูรณาการ ประสาน เชื่อมโยงหน่วยงานราชการต่าง ๆ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ภาคเอกชน ที่มีทักษะความชำนาญในการสื่อสาร และมีระดับความรู้เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารที่จะส่ง สอดคล้องตามความต้องการและปัญหาของผู้รับสาร โดยข้อมูลข่าวสาร (Message) ที่เกษตรกรมีความต้องการมาก ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมั่งคุดคุณภาพ ข้อมูลข่าวสารความรู้เพื่อแก้ปัญหาของเกษตรกร ได้แก่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน การแปรรูป เพิ่มมูลค่าผลผลิต และการจัดทำแผนธุรกิจรายบุคคล ผ่านช่องทาง (Channel) สื่อบุคคล ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต โดยวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต ไปยังเกษตรกรซึ่งเป็นผู้รับสาร (Receiver) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร ด้านการบริหารจัดการ ด้านผลการดำเนินงาน ด้านการนำเทคโนโลยี/นวัตกรรมมาใช้ และด้านความยั่งยืนของกลุ่ม ตามกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรมของโรเจอร์ส (innovation- decision process) (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, 2564) 5 ขั้นตอน คือ (1) ขั้นหาความรู้ โดยนักส่งเสริมร่วมบูรณาการสร้างกระบวนการเรียนรู้และแนะนำการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

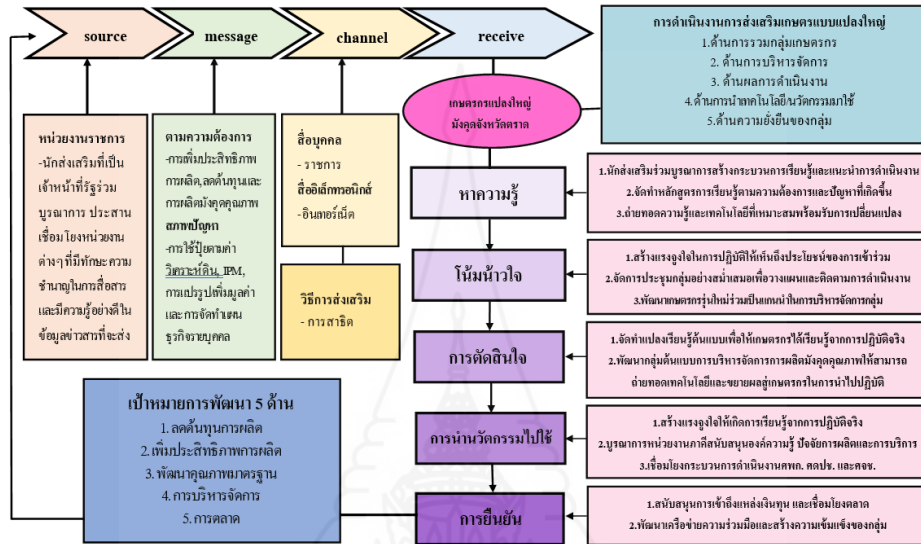
The 14th STOU National Research Conference

จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ตามความต้องการและปัญหาที่เกิดขึ้น ถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมและวางแผนการผลิตให้สามารถจัดการต้นมั่งคุดได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ โดยถ่ายทอดความรู้ในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิตของเกษตรกร และเผยแพร่ผ่านอินเทอร์เน็ตให้เกษตรกรสามารถเรียนรู้ได้ตามช่วงเวลาที่ต้องการ (2) **ขั้นโน้มน้าวใจ** โดยการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วม การจัดประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ระหว่างเกษตรกร เกิดความสนใจและกระตือรือร้นในการแสวงหารายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรม เพื่อวางแผนการผลิตและติดตามการดำเนินงาน และพัฒนาเกษตรกรรุ่นใหม่ร่วมเป็นแกนนำในการบริหารจัดการกลุ่ม (3) **ขั้นการตัดสินใจ** โดยการจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิต ระบบน้ำ การจัดการดินจากการปฏิบัติจริง พัฒนากลุ่มต้นแบบการบริหารจัดการการผลิตมั่งคุดคุณภาพให้สามารถถ่ายทอดเทคโนโลยีและขยายผลสู่เกษตรกรในการนำไปปฏิบัติเพื่อเป็นแนวทางการตัดสินใจยอมรับนวัตกรรมของเกษตรกร (4) **ขั้นการนำนวัตกรรมไปใช้** เป็นขั้นที่เกษตรกรจะได้ทดลองใช้นวัตกรรมกับสถานการณ์ของตนเอง เพื่อดูว่าประโยชน์ที่ได้รับนั้นมากพอที่จะยอมรับไปปฏิบัติหรือไม่ โดยสร้างแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง บุคลากรหน่วยงานภาคีสนับสนุนองค์ความรู้ ปัจจัยการผลิต และการบริการที่เข้าถึงได้ง่าย และรวดเร็ว เชื่อมโยงกระบวนการดำเนินงานร่วมกับศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ศูนย์จัดการดินปุ๋ยชุมชน (ศดปช.) และศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (ศจช.) และ (5) **ขั้นการยืนยัน** เป็นขั้นตอนที่เกษตรกรจะแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนหรือยืนยันการตัดสินใจรับนวัตกรรม โดยนักส่งเสริมประสานงาน บุคลากรหน่วยงานภาคี ให้การสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง เช่น สนับสนุนการเข้าถึงแหล่งเงินทุน การเชื่อมโยงตลาด หรือการสนับสนุนอื่น ๆ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างความเข้มแข็งของกลุ่ม เพื่อให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมาย 5 ด้านของแปลงใหญ่ คือ ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิต พัฒนาคุณภาพมาตรฐาน บริหารจัดการ และการตลาด ตลอดจนเกษตรกรมีการพัฒนาระดับและสามารถบริหารจัดการสินค้าเกษตรอย่างครบวงจรได้ด้วยตนเองในระยะยาว ดังแสดงในภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดตราด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง แนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ในจังหวัดตราด มีประเด็นที่น่าสนใจมาอภิปราย ดังนี้

1. สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า

1.1 เกษตรกรร้อยละ 50.3 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 61.24 ปี ร้อยละ 48.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ปลูกมังคุดเฉลี่ย 23.57 ปี สอดคล้องกับสุภารัตน์ สุขชัย (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 55.21 ปี เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการปลูกมังคุดเฉลี่ย 18.72 ปีการศึกษาพบว่าเกษตรกรร้อยละ 84.1 ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP เนื่องจากเกษตรกรได้รับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานสินค้า ตามเป้าหมายการพัฒนาแปลงใหญ่

1.2 เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้นำชุมชน และการประชุมกลุ่ม สอดคล้องกับจิรสุตตา ปัญญาไสย (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

พิษณุโลก พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านการส่งเสริมการเกษตรแบบนาแปลงใหญ่ส่วนใหญ่มาจากแหล่งสื่อบุคคล

1.3 ต้นทุนการผลิตมังคุดเฉลี่ย 19,792.35 บาทต่อไร่ ทั้งนี้ต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีเคมีทางการเกษตรที่สูงขึ้น และภาวะสงครามระหว่างรัสเซียและยูเครน ในปี 2565 ทำให้เกิดปัญหาปุ๋ยเคมีราคาแพง รวมถึงค่าจ้างแรงงานในการเก็บเกี่ยวที่แพงขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตมังคุดของเกษตรกรมีแนวโน้มที่สูงขึ้น

1.4 เกษตรกรมีปริมาณผลผลิตมังคุดเฉลี่ยต่อไร่ 754.68 กิโลกรัม ใกล้เคียงกับผลผลิตเฉลี่ยมังคุดของจังหวัดตราด ปี 2566 ที่มีปริมาณผลผลิตมังคุดเฉลี่ยต่อไร่ 743 กิโลกรัม แตกต่างจากผลผลิตเฉลี่ยมังคุดของจังหวัดตราด ปี 2565 ที่มีปริมาณผลผลิตมังคุดเฉลี่ยต่อไร่ 1,225 กิโลกรัม ซึ่งในภาพรวมของการผลิตมังคุดโดยทั่วไปมีแนวโน้มการออกดอกของมังคุดปริมาณมากน้อยสลับปี (วันทนา บัวทรัพย์, 2551)

1.5 เกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตมังคุดเฉลี่ยต่อไร่ 51,998.25 บาท เนื่องจากปีการผลิต 2565/2566 มีความต้องการผลผลิตมังคุดเพื่อส่งออกในปริมาณมาก แต่มีผลผลิตมังคุดในปริมาณน้อย ทำให้ผลผลิตมังคุดมีราคาที่สูงต่อเนื่องตลอดทั้งฤดูกาล

2. การผลิตมังคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

2.1 สภาพการผลิตมังคุดของเกษตรกร พบว่า พื้นที่ปลูกมังคุดเป็นพื้นที่ราบ ดินร่วน เพาะปลูกแบบสวนผสม ร้อยละ 86.00 ไม่ได้ตรวจวิเคราะห์ดิน มีป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชโดยใช้สารเคมี ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้เกษตรกรตรวจวิเคราะห์ดินหลังการเก็บเกี่ยวและใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดินเพื่อช่วยลดต้นทุนและปริมาณการใช้ปุ๋ย ซึ่งในการส่งตรวจวิเคราะห์ดินอาจใช้เวลานาน บางครั้งไม่ทันต่อการรอบการใส่ปุ๋ย จึงควรมีการวางแผน ประสานเจ้าหน้าที่ และรวบรวมตัวอย่างดินของสมาชิกให้ได้จำนวนที่พอในการส่งตรวจแต่ละครั้ง เพื่อไม่ต้องรอคิวนาน หรือใช้ชุดตรวจดินอย่างง่ายเพื่อวิเคราะห์ดินในเบื้องต้น และควรส่งเสริมการป้องกันกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีผสมผสาน เพื่อลดต้นทุนการผลิตและลดปริมาณการใช้สารเคมีทางการเกษตร นอกจากนี้ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีการคัดเกรดมังคุดก่อนจำหน่าย จำหน่ายผลผลิตผ่านช่องทางผู้รวบรวมในท้องถิ่น ไม่มีการแปรรูป/เพิ่มมูลค่าผลผลิต อภิปรายได้ว่า เกษตรกรส่วนน้อยที่มีการคัดเกรดมังคุดก่อนจำหน่าย และรวบรวมจำหน่ายผ่านกลุ่ม โดยพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านแรงงานในการคัดเกรดมังคุด จึงเป็นการขายเทให้ลงแบบต่างคนต่างขาย ทำให้เกษตรกรไม่เกิดอำนาจต่อรอง ราคาผลผลิตตกต่ำ ถูกกดราคาจากพ่อค้า ซึ่งทำให้การส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ยังไม่ประสบความสำเร็จในการรวมจำหน่ายและการจัดการด้านการตลาดร่วมกัน ควรส่งเสริมให้สมาชิกแปลงใหญ่ใช้เทคโนโลยีในการคัดแยกมังคุดเพื่อแก้ปัญหา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

ด้านแรงงาน ซึ่งการรวมเป็นแปลงใหญ่มีข้อได้เปรียบในการขอสนับสนุนเทคโนโลยี เครื่องจักรกล วิทยาการด้านการเกษตรสมัยใหม่เพื่อใช้บริหารจัดการพื้นที่แปลง และหากมีกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง เช่น มีการยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ จะง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม และแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ สอดคล้องกับ สุภารัตน์ ชูชัย (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกรในอำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า พื้นที่ปลูกมังคุดเป็นพื้นที่ราบดินร่วน ปลูกในลักษณะสวนผสม มีระยะการปลูก 8x8 เมตร จำหน่ายผลผลิตให้กับผู้รวบรวมในท้องถิ่น กำหนดราคาโดยผู้รับซื้อซึ่งเกษตรกรไม่มีวิธีการเพิ่มอำนาจการต่อรองราคา

2.2 การดำเนินงานเกษตรแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่า ส่วนใหญ่เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ใน 5 ด้าน โดยมีประเด็นที่เกษตรกรมีการปฏิบัติน้อยที่สุด ในประเด็นที่ควรส่งเสริมและให้ความรู้เพื่อพัฒนาการดำเนินงาน ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร ได้แก่ การรวมกลุ่มที่เป็นทางการ ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การจัดทำแผนธุรกิจรายบุคคล การใช้เครื่องจักรกลร่วมกัน และการจัดทำแผนธุรกิจระดับกลุ่ม ด้านผลการดำเนินงาน ได้แก่ การลดต้นทุนการผลิตตามเป้าหมายที่กำหนด การเพิ่มช่องทางการตลาด และการเพิ่มผลผลิตตามเป้าหมายที่กำหนด และด้านความยั่งยืนของกลุ่ม ได้แก่ การมีตลาดซื้อ ขายที่แน่นอน สอดคล้องกับ สุธิชา สิมมา (2562) ศึกษาการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรมีการดำเนินงานแปลงใหญ่ในระดับน้อย 3 อันดับแรก ได้แก่ การใช้เครื่องจักรกลร่วมกัน การติดตามข้อมูลความต้องการของลูกค้าและตลาด และแผนการลดต้นทุนที่ชัดเจน อภิปรายได้ว่าแนวทางในการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่นั้น ควรถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมให้เกษตรกรนำข้อมูลองค์ความรู้งานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมไปใช้ในการตัดสินใจวางแผนการผลิตร่วมกัน ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการรวมกลุ่มที่เป็นทางการ คือ มีการจัดวิสาหกิจชุมชนแปลงใหญ่ และบูรณาการจัดทำหลักสูตรการจัดทำแผนธุรกิจเพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ เพื่อนำมาใช้เป็นทุนนำมาบริหารจัดการกลุ่มหรือจัดซื้อเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมทางการเกษตรที่สามารถทดแทนแรงงานคน เพื่อช่วยลดต้นทุนการผลิตในส่วนของการจ้างแรงงานที่สูง ตัวอย่างเช่น เครื่องมือในการใส่ปุ๋ย ฮอร์โมน พ่นยา เครื่องมือในการเก็บเกี่ยวผลผลิต เครื่องมือในการคัดแยกมังคุด เครื่องมือในการแปรรูปผลผลิตมังคุด เป็นต้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการผลิตมัลติมีเดียของเกษตรกร แบ่งออกเป็น 2 ตอน
ดังนี้

3.1 ปัญหาในการผลิตมัลติมีเดียของเกษตรกร

1) ปัญหาด้านความรู้ในการผลิตมัลติมีเดียของเกษตรกร โดยภาพรวมปัญหาด้านความรู้ในการผลิตมัลติมีเดียของเกษตรกรในทุกขั้นตอนอยู่ในระดับน้อย เนื่องจากเกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตมัลติมีเดียมาเป็นเวลานาน มีเพียง 2 ประเด็นปัญหาในขั้นตอนการดูแลบำรุงรักษาที่พบปัญหาในระดับปานกลาง ได้แก่ ขาดความรู้ในการจัดการปุ๋ย และขาดความรู้ในการจัดการน้ำ ซึ่งแตกต่างกับ อรุณชัย ตรีไวย (2562) ศึกษาการส่งเสริมการผลิตมัลติมีเดียคุณภาพในอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรมีปัญหาด้านความรู้ในการจัดการศัตรูและโรคพืช ความรู้ในการจัดการมัลติมีเดียตามหลักการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีด้านพืช ความรู้ในการตัดแต่งกิ่งมัลติมีเดีย ความรู้ในการจัดการผลผลิตให้ได้คุณภาพ ความรู้ในเรื่องการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี ความรู้ในการจัดการระบบน้ำ

2) ปัญหาด้านการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ โดยภาพรวมปัญหาด้านการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ในประเด็นการดำเนินงานในการรวมกลุ่มเกษตรกร การดำเนินงานในการบริหารจัดการ การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ และด้านความยั่งยืนของกลุ่มอยู่ในระดับน้อย สอดคล้องกับ สุธิชา สิมมา (2562) ศึกษาการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า ในภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาด้านการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ในระดับน้อยที่สุด โดยเกษตรกรมีปัญหาด้านทุกประเด็น ทั้งด้านการสร้างเครือข่าย ด้านผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย ด้านการดำเนินงานในการบริหารกลุ่ม ด้านการดำเนินงานในการรวมกลุ่มเกษตรกร และด้านการดำเนินงานสู่ความยั่งยืนของกลุ่มในระดับน้อย และจากผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีปัญหาด้านการดำเนินงานการส่งเสริมเกษตรกรแบบแปลงใหญ่ระดับมาก ในประเด็นผลการดำเนินงาน ได้แก่ การเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และการลดต้นทุนการผลิต ดังนั้น จึงควรจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้เพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพผลผลิต และการลดต้นทุนการผลิต โดยบูรณาการความรู้ร่วมกับศวก. และจัดทำแปลงเรียนรู้ต้นแบบการผลิตมัลติมีเดียคุณภาพเพื่อให้เกษตรกรได้เรียนรู้เทคโนโลยีการผลิต ระบบน้ำ การจัดการดินจากการปฏิบัติจริง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

3.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตมั่งคุดแปลงใหญ่ของเกษตรกร

1) ข้อเสนอแนะด้านความรู้ในการผลิตมั่งคุดของเกษตรกร เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะในด้านความรู้ในการผลิตมั่งคุดของเกษตรกร ดังนั้น นักส่งเสริมจึงควรนำข้อเสนอแนะของเกษตรกรมาทบทวนการจัดทำหลักสูตรการถ่ายทอดความรู้ให้เหมาะสม สอดคล้องตรงตามความต้องการของเกษตรกร

2) ข้อเสนอแนะด้านการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรกรให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ดังนั้น ผู้เกี่ยวข้องควรนำข้อเสนอแนะมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย

4. ความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร

4.1 ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้มากกว่าความรู้ที่ได้รับ ในประเด็นที่มีความต้องการมาก ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมั่งคุดคุณภาพ สอดคล้องกับสุธิชา สิมมา (2562) ศึกษาการดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร พบว่า เกษตรกรต้องการการส่งเสริมในด้านเนื้อหา 3 อันดับแรก ได้แก่ การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ แผนการลดต้นทุน และการพัฒนาคุณภาพผลผลิต ความต้องการช่องทางในการส่งเสริม พบว่าเกษตรกรมีความต้องการช่องทางส่งเสริมในระดับมากจากสื่อบุคคล ได้แก่ หน่วยงานราชการ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต สอดคล้องกับ จิรสุตา ปัญญาไสย (2562) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก พบว่าเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมผ่านช่องทางสื่อบุคคลในระดับมาก ความต้องการวิธีการส่งเสริม พบว่า เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมในระดับมากด้วยวิธีการสาธิต สอดคล้องกับ ยุทธนา นาคคำ (2564) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมด้วยวิธีการฝึกปฏิบัติและสาธิต ความต้องการการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกร ด้านการสนับสนุนการเข้าร่วม พบว่า เกษตรกรต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และองค์ความรู้ จากหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรท้องถิ่น สอดคล้องกับยุทธนา นาคคำ (2564) ศึกษาแนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ พบว่า เกษตรกรมีความต้องการด้านปัจจัยการผลิต ด้านเครื่องมืออุปกรณ์ การตลาด องค์ความรู้การผลิต และแหล่งเงินทุน จากหน่วยงานภาครัฐ กล่าวได้ว่า เกษตรกรมีความต้องการความรู้ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมั่งคุดคุณภาพ ผ่านช่องทางการส่งเสริมจากหน่วยงานราชการ และอินเทอร์เน็ต โดยวิธีการส่งเสริม ได้แก่ การสาธิต ต้องการการสนับสนุนปัจจัยการผลิต และองค์ความรู้

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

จากหน่วยงานภาครัฐ ควรจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การลดต้นทุนการผลิต และการผลิตมั่งคุดคุณภาพ เชื่อมโยงเครือข่าย และบูรณาการความร่วมมือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินงาน

4.2 แนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดตราด

จากแผนภาพที่ 2 สามารถอธิบายได้ว่า ผู้วิจัยได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร มาประยุกต์ใช้เพื่อกำหนดแนวทางการส่งเสริมการผลิตมั่งคุดแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรในจังหวัดตราด โดยนำแบบจำลองการสื่อสารของเบอร์โล (David K Berlo) : S M C R Model (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ, 2564) มาประยุกต์ใช้ตามองค์ประกอบการสื่อสาร เพื่อช่วยให้การสื่อสารในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่เกษตรกรมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรมของโรเจอร์ส (เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ, 2564) 5 ขั้นตอน ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างการรับรู้ การปฏิบัติ จนเป็นผลให้เกิดการตัดสินใจยอมรับและนำไปใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อเกษตรกร

1) ด้านความรู้ เกษตรกรควรศึกษาและให้ความสำคัญในทุกขั้นตอนการ เพื่อวางแผนและเตรียมความพร้อมให้สามารถจัดการการผลิตได้อย่างเหมาะสม สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศได้ โดยปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี เพื่อเป็นแนวทางในการทำการเกษตรให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด ควบคู่ไปกับการบริหารจัดการศัตรูมั่งคุดโดยวิธีผสมผสาน เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิตได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปลอดภัย ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2) ด้านการดำเนินงานแปลงใหญ่ เกษตรกรควรมีการจัดเก็บข้อมูลการผลิตของสมาชิก และวางแผนการผลิตร่วมกันให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เพื่อให้สามารถบริหารจัดการการผลิตได้ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรลงพื้นที่ติดตาม และร่วมกิจกรรมกับกลุ่มอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมความรู้ และสร้างความเข้าใจให้แก่สมาชิกกลุ่มแปลงใหญ่ในการดำเนินการส่งเสริมเกษตรแบบแปลงใหญ่ ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับจากการรวมกลุ่มในการผลิต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14

The 14th STOU National Research Conference

2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรจัดอบรมถ่ายทอดความรู้ในช่วงเวลาที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของเกษตรกร ในช่วงหลังการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมบูรณาการ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการกลุ่ม เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบ ในการบริหารจัดการกลุ่มร่วมกันเพื่อพัฒนาการดำเนินงานกลุ่มให้บรรลุเป้าหมาย

2) ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของกลุ่มแปลงใหญ่ เพื่อเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการกลุ่มอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการเข้าถึงการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้าน องค์ความรู้ แหล่งทุน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งต่อไปในอนาคต

3) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกลุ่มแปลงใหญ่ในจังหวัดตราด

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). แผนปฏิบัติการการกรมส่งเสริมการเกษตร ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570).

สืบค้นจาก <https://d29iw4c1csrw3q.cloudfront.net/wp-content>

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2566). ทำแปลงใหญ่แล้วได้อะไร. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/>

[photo.php?fbid=2345153112329304&id=209771979200772&set=a.209774449200525](https://www.facebook.com/photo.php?fbid=2345153112329304&id=209771979200772&set=a.209774449200525)

จิรสุดา ปัญญาไศย. (2562). แนวทางการส่งเสริมแปลงใหญ่ของเกษตรกร อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มศิริ. (2564). แนวคิด ทฤษฎีด้านการบริหารงานส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร. ใน ประมวลสาระชุดวิชาการบริหารและการสื่อสารเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร (หน่วยที่ 2, น. 30-37). นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ยุทธนา นาคคำ. (2564). แนวทางการส่งเสริมการผลิตกล้วยหอมทองแบบแปลงใหญ่ของเกษตรกรจังหวัดชัยภูมิ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

ระบบฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรกลาง กรมส่งเสริมการเกษตร.(2566). สืบค้นจาก: <https://farmer.doae.go.th/>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 14
The 14th STOU National Research Conference

- วันทนา บัวทรัพย์. (2551). คู่มือนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร : มังคุด. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและจัดการสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร.
- สุธิชา สิมมา. (2562). ศึกษาการดำเนินงานการส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ อำเภอลำสนธิ จังหวัด ชุมพร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สุภารัตน์ ชูชัย. (2562). แนวทางการส่งเสริมการผลิตมังคุดตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของ เกษตรกรอำเภอน้ำหนาว จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดตราด. (2566). ข้อมูลแปลงใหญ่จังหวัดตราด. สืบค้นจาก <https://co-farm.doae.go.th/news.php>
- อรุณชัย ตรีไวย. (2562). การส่งเสริมการผลิตมังคุดคุณภาพในอำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.